

شامخ*

کل اقتصاد ایران

* شامخ: شاخص ترکیبی مدیران خرید

شاخص ترکیبی مدیران خرید کل اقتصاد ایران

بر اساس اطلاعات گردآوری شده در این گزارش، شاخص ترکیبی مدیران خرید (تعدیل فصلی نشده) برای کل اقتصاد ایران در تیرماه معادل ۵۰.۶۳ بوده که در مقایسه با خرداد ۲.۶۵ واحد کاهش یافته و به کمترین مقدار ۶ ماهه خود از بهمن ۱۴۰۱ (به‌غیراز فروردین) رسیده است. این رقم در مقایسه با روند ۶ ماهه اخیر، نشان می‌دهد که شتاب رشد فعالیت‌های اقتصادی در تیرماه کاهش یافته است. همچنین، میزان خوش‌بینی شرکت‌ها نسبت به چشم‌انداز فعالیت‌ها برای ماه آینده به کمترین میزان از ابتدای سال ۱۴۰۲ رسیده است.

در تیرماه، شاخص میزان سفارشات جدید نیز به کمترین مقدار ۶ ماهه از بهمن‌ماه (به‌غیراز فروردین) رسیده است. کاهش تقاضای ناشی از بی‌ثباتی نرخ ارز و کمبود نقدینگی ناشی از تورم بالای ماه‌های گذشته، بی‌تأثیر نبوده و علاوه بر کاهش تقاضا، مشکلاتی مانند کاهش سرمایه در گردش برای تأمین لوازم و مواد اولیه باعث کاهش فعالیت‌های کسب‌وکارها در آستانه مرزی ۵۰ شده است.

در بخش تجارت خارجی نیز صادرات کالا و خدمات به دلیل قوانین و مقررات محدودکننده بانک مرکزی و همچنین مشکلات انتقال ارز با کاهش روبرو بوده و به کمترین میزان طی ۵ ماه اخیر (به‌غیراز فروردین) رسیده است. علاوه بر این مشکلات مربوط به واردات مواد اولیه و ترخیص کالا از گمرک و تعرفه‌های بالا از سوی گمرک و همچنین عدم تخصیص ارز طی ماه‌های گذشته، باعث شده تا موجودی مواد اولیه یا لوازم خریداری شده به کمترین میزان پنج‌ماهه خود از بهمن (به‌غیراز فروردین) برسد. در همین حال قیمت خرید مواد اولیه یا لوازم موردنیاز نیز در مقایسه با خردادماه با شدت بیشتری افزایش داشته است.

با کاهش تقاضای مشتریان (۴۶.۳۸) و کاهش میزان صادرات (۴۷.۱۲)، میزان فروش کالاها یا خدمات (۴۴.۷۳) در تیرماه نسبت به ماه گذشته به‌شدت کاهش داشته و به کمترین میزان ۶ ماهه از بهمن‌ماه رسیده است.

در نهایت، انتظارات فعالیت کسب و کارها برای ماه آینده در تیرماه برای چهارمین ماه متوالی کاهش داشته است. بخشی از این کاهش خوش بینی کسب و کارها، ناشی از تعطیلات تابستانی شرکت ها است که نگرانی فزاینده در رابطه با شرایط قیمتی بازار آن را تشدید کرده است.

بر اساس نظرات فعالان اقتصادی قطعی برق، کمبود شدید نقدینگی و منابع مالی شرکت ها و عدم همکاری بانک ها در ارائه تسهیلات به منظور تأمین مواد اولیه مورد نیاز عوامل دیگری هستند که بر تولید و هزینه های شرکت ها فشار مضاعف وارد کرده اند. بسیاری از کسب و کارها به دلیل کاهش تقاضای مشتریان، علیرغم افزایش پیوسته هزینه های تولید طی ماه های گذشته قیمت ها را افزایش ندادند، به طوری که شاخص قیمت فروش در تیرماه کندترین رشد را طی ۱۱ ماه گذشته از شهریورماه را به ثبت رسانده است.

شاخص مدیران خرید در بخش صنعت

بر اساس داده های به دست آمده از بنگاه های بخش صنعت، شاخص مدیران خرید صنعت (تعدیل فصلی نشده) در تیرماه با ثبت عدد ۵۰.۰۹ در آستانه مرز ۵۰.۰ بدون تغییر باقی مانده و کمترین میزان ۶ ماهه اخیر را از دی ماه (به غیر از فروردین ماه) به ثبت رسانده است. در این ماه هر ۵ مؤلفه اصلی به غیر از میزان استخدام و به کارگیری نیروی انسانی و سرعت انجام و تحویل سفارش، کمتر از ۵۰ گزارش شده اند. کمتر شدن شیب افزایش شاخص صنعت به دلیل کاهش رشد میزان سفارشات است.

بر اساس آخرین نظرسنجی که از فعالان اقتصادی بخش صنعت انجام شده است، شرکت های تولیدی در پاسخ به رکود شدید تقاضا، کاهش در سطح تولید در تیرماه را گزارش کرده اند و نرخ انقباض در تولید سریع ترین نرخ در ۶ ماه گذشته (به غیر از فروردین ماه) بوده است. علاوه بر این، انتظارات نسبت به چشم انداز تولید در ماه آینده به پایین ترین سطح خود از تیرماه سال گذشته (به جز اسفندماه) رسیده است؛ زیرا شرکت های مورد بررسی در مورد طیف وسیعی از عوامل از قبیل وضع قوانین کارشناسی نشده، کمبود نقدینگی و مشکل در تأمین مالی، بی ثباتی نرخ ارز، تردید مشتری برای خرید و قطعی برق از پیش تعیین نشده اشاره می کنند.

قیمت مواد اولیه مورد نیاز که چندین ماه پیاپی به شدت افزایش داشت، در تیرماه برای دومین ماه متوالی از شدت آن کاسته شده و اگرچه رشد هزینه‌ها همچنان بالاست اما به کمترین مقدار ۹ ماهه از آبان ۱۴۰۱ رسیده است. همچنین تولیدکنندگان به دنبال کاهش میزان سفارشات جدید مشتریان، به منظور تقویت تقاضا و کاهش انتقال فشارهای هزینه‌ای به مشتریان، تقریباً تغییری در قیمت‌های خود اعمال نکرده‌اند. این در حالی است که به دلیل تورم بیش از اندازه ماه‌های گذشته، بار هزینه‌ای بر فعالان اقتصادی، همچنان بسیار بالاست.

در همین حال، افزایش آهسته‌تر فشارهای قیمتی در تیرماه وجود داشت و از شدت افزایش نرخ تورم قیمت نهاده و هزینه تولید اندکی کاسته شده است، اما هزینه‌های تأمین مواد اولیه و تجهیزات به واسطه نرخ ارز بالا و تغییر دائمی قوانین یا اجرای آن به ویژه در حوزه گمرک، بانک و مالیات، تولیدکنندگان را متضرر می‌کند. همچنین عدم تغییر قیمت فروش در مقایسه با ماه قبل، باعث شده تا نرخ تورم فروش صنعت به کمترین میزان از آبان ماه کاهش یابد و شرکت‌ها که طی ماه‌های گذشته افزایش شدیدی را در میانگین قیمت‌های خود داشته‌اند که عمدتاً به دلیل افزایش قیمت نهاده‌های تولید بوده است، در تیرماه به دلیل کاهش سفارشات و برای تقویت بخش تقاضا، علی‌رغم هزینه‌های بالای نهاده‌های تولید برخی تولیدکنندگان، کالا را به قیمت پایین‌تر به فروش رسانند.

در تیرماه سفارشات صادراتی نیز کاهش یافته و مجموع تجارت به خارج به کمترین مقدار ۶ ماهه از بهمن ماه رسیده است. بسیاری از شرکت‌ها با توجه به موانعی که قوانین ارزی بانک مرکزی بر سر راه آن‌ها قرار داده، تمایلی به صادرات ندارند و با توجه به مشکلات انتقال ارز و بازگرداندن دلار به کشور علی‌رغم مبادله ریالی کالا، از صادرات به بسیاری از کشورهای همسایه متضرر خواهند شد.

موجودی مواد اولیه در تیرماه به کمترین مقدار پنج ماهه از بهمن ماه (به جز فرودین ماه) افت کرده است. قوانین سخت‌گیرانه گمرک در ترخیص مواد اولیه و همچنین چندین ماه تأخیر در تخصیص ارز، کمبود نقدینگی و مشکلات تأمین مالی از بانک‌ها، شرکت‌ها را با کمبود مواد اولیه و تجهیزات روبرو کرده است. میزان استخدام کمترین مقدار سه ماهه خود را از فروردین ماه به ثبت رسانده است. با کاهش سفارشات و رکود در بازار، اشتغال افزایشی آهسته‌تر نسبت به

ماه قبل داشته و به کمترین مقدار از فروردین ماه رسیده است. از آنجاکه فشارهای هزینه‌ای مربوط به افزایش شدید قیمت‌ها باعث شده تا نیروی کار تمایل به اشتغال در سطح دستمزدهای فعلی را نداشته باشند، شرکت‌ها با کمبود نیروی کار ماهر مواجه هستند و نیاز به استخدام نیروی کار جدید دارند.

حساسیت بالای نرخ ارز به مناسبات سیاسی

نرخ ارز در ۱۴۰۲ در صورت بهبود روابط سیاسی در بازه ۳۵ تا ۴۵ هزار تومان و در صورت ادامه شرایط فعلی بین ۵۵ تا ۶۵ هزار تومان است. البته این نکته نیز ذکر شده که در صورت هرگونه تنش و ناآرامی نیز بیم جهش نرخ ارز وجود دارد.

بهبود شرایط بازار سرمایه و تداوم رشد قیمت مسکن

رشد اخیر شاخص تولید و فروش صنایع بوری به علاوه کاهش موجودی انبار برخی صنایع مهم، افزایش شاخص سودآوری و کاهش تعداد شرکت‌های زیان‌ده بوری می‌تواند نشانه‌هایی برای بهبود تولید و فروش صنایع بوری باشد. بنابراین در سال ۱۴۰۲ در صورتی که موانع جدی سمت عرضه مانند محدودیت در تامین مواد اولیه و انرژی رخ ندهد، می‌توان انتظار تداوم این روند مثبت را داشت.

تلقی کارشناسان از رشد قیمت مسکن در ۱۴۰۲ حدود ۴۰ تا ۵۰ درصد است. این رشد به دلیل افزایش قیمت مصالح ساختمانی، انتظارات تورمی و انگیزه پایین بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری در این بخش و افزایش نااطمینانی‌ها می‌تواند موجب تداوم رشد قیمت مسکن در سال پیش‌رو شود. همچنین اگر طرح مالیات بر عایدی سرمایه اجرا شود انتظار می‌رود نقدینگی‌هایی که در بازارهای دلالی فعالیت می‌کنند، به سمت سرمایه‌گذاری‌های مولد در بازار سرمایه سوق پیدا کنند.

طناب زمخت تورم دور گردن اقتصاد

با وجود اینکه نرخ رشد نقدینگی در ۱۱ ماه ابتدایی ۱۴۰۱ به حدود ۲۶ درصد کاهش یافته، هنوز نرخ رشد پایه پولی در این بازه زمانی حدود ۳۴ درصد ثبت شده که عدد قابل توجهی است. بررسی گزارش‌های ماهانه بانک مرکزی در ۱۴۰۱ حاکی از تداوم رشد نسبت پول به نقدینگی با وجود کاهش رشد نقدینگی است که این امر نشان‌دهنده بالا بودن سطح انتظارات تورمی در بین فعالان اقتصادی است.

بر اساس آمارها، افزایش قابل توجه مانده مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها در سال ۱۴۰۱ یکی از مهم‌ترین شاخص‌های رشد دهنده پایه پولی بوده که می‌تواند موجب تداوم افزایش تورم در ۱۴۰۲ نیز شود.

همچنین نرخ تورم مصرف‌کننده بین ۵۵ تا ۶۰ درصد و نرخ تورم تولیدکننده بین ۵۰ تا ۵۵ درصد تخمین زده می‌شود. چشم انداز تورم ۱۴۰۲ تحت تاثیر چالش‌های مهمی نظیر کسری بودجه، متغیرهای پایه پولی و رشد نقدینگی، ناترازی نظام بانکی، کسری تجاری و شکاف تولید است.

زخم‌های کاری در تن اقتصاد ایران

در این گزارش اصلی‌ترین مشکل در اقتصاد ایران، تحریم و محدودیت در مبادلات مالی و پولی دانسته شده است. سپس کاهش درآمد حقیقی و افت قدرت خرید خانوارها و بالا رفتن خط فقر عمده‌ترین مشکل در سطح اجتماعی تلقی شده و در زمینه مدیریت و بودجه نیز، مشکل کسری بودجه ناشی از مشکلات ساختاری نظام بانکی و صندوق‌های بازنشستگی عنوان شده است.

سایر مشکلات اصلی اقتصاد ایران مواردی مانند پیشی گرفتن استهلاک از نرخ تشکیل سرمایه که به فرسودگی و عدم توان کافی برای جایگزینی زیرساخت‌ها و سرمایه‌ها می‌انجامد، عدم شفافیت و فساد مالی و اداری، تورم ساختاری بالا و بی‌ثباتی بازارها که خود به انتظارات تورمی دامن می‌زند، سیاست‌های پولی

نامناسب و عدم نظارت بانک مرکزی بر بانک‌ها، قوانین دست‌وپاگیر بر سر راه تولید و صادرات و فقدان بهره‌ورانه نهادی در این گزارش عنوان شده است.

روزنه‌های امید برای درمان بیماری اقتصاد

راهکارهای بیان شده در این گزارش برای حل مشکلات اقتصاد ایران اولاً در سیاست‌هایی خارج از حوزه اقتصاد مانند حل چالش‌های فرهنگی و اجتماعی، مبارزه با فساد اداری و مالی و قاچاق کالا، بهبود تعاملات سیاسی بین‌المللی و کاهش تنش در روابط بین‌الملل تلقی شده است؛ ثانیاً در رابطه با سیاست‌های راهگشای اقتصادی به سیاست‌هایی مانند: تثبیت اقتصاد کلان، مدیریت کارآمد بازار ارز (مدیریت صادرات و واردات و تخصیص ارز برای کالاهای وارداتی)، انضباط در سیاست‌های مالی و کاهش کسری بودجه، توجه به خصوصی‌سازی و جلوگیری از تثبیت مصنوعی قیمت‌ها اشاره شده است.

